

TARİH ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜRK DENİZCİLİK TARİHİ İLE İLGİLİ OLAYLARIN ÖNEMİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

Hamza KELEŞ, Muhammet ŞAHİN
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

Özgür AKTAŞ
Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kars.

Nihan EROL
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

İlk Kayıt Tarihi: 19.11.2012

Yayına Kabul Tarihi: 05.04.2013

Özet

Türkler tarihin her alanında olduğu gibi denizcilik alanında da uzun bir maziye sahip olmuştur. Çaka Bey’le denizdeki en ciddi faaliyetler başlamıştır. Anadolu Selçukluları zamanında limanlar ve tersaneler kurulmuştur. Osmanlıların Karesi Beyliği’nin ilhaki ile başlayan denizcilik faaliyetleri, Kanuni Sultan Süleyman Devri’nde altın çağını yaşamıştır. XVI. Yüzyılda Müslüman elçiler hem karada hem de denizlerde Osmanlı sultanından ve aynı zamanda Müslümanların halifesinden yardım talep etmekteydiler. XVII. Yüzyıldan itibaren ise denizcilik alanında duraklama ve gerileme devri başlamıştır. Cumhuriyet devrinde ise Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile boğazlarda Türkiye’nin hâkimiyeti gerçekleşmiştir. Bu çalışmanın amacı Tarih öğretmen adaylarının Türk Denizcilik Tarihi’nin önemine ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma nitel araştırmadır. Öğrencilerin cevapları içerik analizine göre değerlendirilmiştir. Öğrencilerin cevaplarına bakıldığında tarih öğretmen adaylarının Türk Denizcilik Tarihi’nin en önemli olayı olarak Çanakkale Cephesi Deniz Savaşları’nı gördükleri anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Denizcilik faaliyetleri, Tarih Öğretimi, Tarih Öğretmen Adayları*

HISTORY TEACHER CANDIDATES’ IDEAS ABOUT THE IMPORTANCE OF THE EVENTS ON THE TURKISH MARITIME HISTORY

Abstract

Turks has had long maritime history as well as all aspects of the field of history. With Çaka Bey, they started the most serious activities in the sea. During the Anatolian Seljuks period, they established ports and shipyards. Maritime activities, starting with the annexation of the

principality of the Ottoman Square, was the golden age of Sultan Suleyman the Magnificent Era. After XVII. stagnation and decline period began in maritime activities. In the era of the Republic of Turkey, Turkey became the dominant power on straits with Montro agreement. The aim of this study is to determine teachers' views on the importance of the Turkish maritime history. The research is based on a content analysis method. Students' responses were evaluated according to content analysis. According to the teacher candidates' answers, the most important event which chosen from the Turkish maritime history was chosen Front Sea Wars "Dardanelles".

Key words: Turkish Maritime History, History Education, Teacher Candities.

1. Giriş

1916 yılında İngiltere’de yapılan kongrede Julian Corbett İngiliz tarihçiliğinde kara savaşları ile ilgili yoğun şekilde araştırma ve inceleme yapılırken donanma ile ilgili araştırmaların eksik kaldığını dile getirmiştir. Corbett’e göre Napolyon’un kara savaşları tüm detaylarına kadar anlatılırken dünyanın çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren İngiliz donanmasının faaliyetleri dikkate alınmamaktadır (Corbet, 1916: 14). İngiltere’de dile getirilen sorunu Türk tarihçiliği açısından da değerlendirebiliriz. Türk Denizcilik Tarihi’nin öğretiminde bir bütünlüğün olmadığını görmekteyiz.

Orta Asya’dan gelerek Anadolu’yu yurt edinen Türkler, Anadolu coğrafyasında kalıcı olmanın başlıca şartlarından birisinin denizlere hâkim olmak olduğunu kısa sürede anlamıştır. Anadolu’ya doğudan giren Türkler Batı’ya doğru yürümeye başlamıştır. Kutalmışoğlu Süleyman Şah İznik ve çevresini fethederek Türkleri Marmara kıyılarına ulaştırmıştır. Burada tersaneler kurulmaya başlanmıştır (Gencer, 1991: 501). Bizans sarayında bir süre esir kalan, esaretten kurtulduktan sonra İzmir’e yerleşen Çaka Bey Ege’de bir Türk filosu oluşturmuştur. Ege adalarını hâkimiyetine alan Çaka Bey Bizans’ı da tehdit etmiştir. Fakat Çaka Bey’in I. Kılıçaslan tarafından öldürülmesi Bizans’ı rahatlattığı gibi denizcilikle ilgili birikime de büyük darbe vurmuştur. Anadolu Selçuklu sultanlarından Âlaeddin Keykubad denizciliğe verdiği önemden dolayı “İki Denizin Sultanı” unvanını almıştır. Anadolu Selçuklu Sultanlığı’nın parçalanmasından sonra ise Beylikler denizcilik faaliyetlerini yürütmüştür. Aydınoğlu Umur Bey, Türk denizciliğini canlandırmıştır. İzmir’i de fetheden Umur, Bey’in Haçlılarla mücadele sonucu şehit düşmesiyle Türk denizciliği tekrar duraklama devrine girmiştir (Gencer, 1991: 502). Osmanlı tarihinde ise Karesi Beyliği’nin devlete katılmasıyla denizcilikle ilgili faaliyetlere başlanmıştır. Fatih Sultan, Mehmet döneminde denizcilik faaliyetleri görülmüştür. Donanma Haliç’e naklettirilmiştir. Fatih “Sultan-ı berru bahr” (kara ve denizlerin sultanı) olarak anılmıştır (Bostan, 2006: 18) Osmanlı Denizciliğinde en büyük atılım dönemi ise II. Bayezid devridir. Bu dönem Osmanlı gemi teknolojisindeki en önemli denemelerin yapıldığı ve yeni gemi türlerinin Osmanlı tersanelerinde denendiği dönem olmuştur (Bostan, 2007: 13). Kemal Reis devlet hizmetine alınmış, Torosların kerestesinden donanma oluşturmak için yararlanılmıştır. Bu dönemde Türk denizciliği Venediklileri yenebilecek seviyeye ulaşmıştır. I. Selim zamanında ise Memlûkluların Osmanlı topraklarına katılmasıyla Memlûk donanması da Osmanlı Devleti’nin hizmetine girmiştir. Osmanlı Devleti artık Kızıldeniz’de de faaliyet göstermeye başlamıştır. Türk denizlerdeki en güçlü zamanına ise Kanuni

devrinde ulaşmıştır. Kanuni “ Akdeniz’in ve Karadeniz’in Sultanı” unvanını almıştır. On altıncı yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı padişahları unvanlarında zikredilen hâkimiyet altındaki denizlere “Derya-yı Kulzum” yani Kızıldeniz ilave edilmiştir (Bostan, 2007: 32). Barbaros Hayrettin Paşa, Turgut Reis ve Kılıç Ali Paşa ile Türk donanması Akdeniz’de altın çağını yaşamaya başlamıştır (Gencer, 1991: 504). Bu dönemde donanmaya büyük önem veren Osmanlı devleti tersaneler kurarak gemi yapımını sürdürmüştür. (Uzunçarşılı, 1988: 394-405). Osmanlı Devleti aynı zamanda nehir ve akarsulardan da hem ticaret hem de savaş amacıyla yararlanmıştır. Nehirler ve akarsular üzerinde “ince donanma” kurulmuştur (Ünlü, 2006: 2-40).

On altıncı yüzyılda Osmanlı Devleti karalarda zaferden zafere koşarken donanma da devrin büyük devletleriyle mücadele etmiştir. Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı fethettikten sonra Kızıldeniz de Osmanlı hâkimiyeti girmiştir. Osmanlılar bu tarihten sonra Hint Okyanusu’nun hâkimiyeti için devrin denizlerdeki en güçlü devleti Portekiz ile mücadele etmiştir. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Açe ve Gücerat Sultanlığı’nın da Osmanlı Devleti’nden yardım istenmesi nedeniyle Osmanlı donanması ile Portekizliler arasında mücadeleler yoğun bir şekilde devam etmiştir (Özbaran, 2006: 2-90). Doğu Akdeniz’in en büyük güçlerinden birisi olan Portekizliler hem Hint Okyanusu’nda ticareti kendi tekellerine almaya çalışmakta hem de kutsal toprakları tehdit etmekteydi. Osmanlı Devleti, Portekizlilerin bu faaliyetlerine engel olarak hem dünyadaki büyük güç olma idealini hem de karalarda olduğu gibi denizlerde de Müslümanların koruyucusu olduğunu kanıtlamıştır (İnalçık, 2000: 388). Yoğun mücadelelerin olduğu bu dönemde Piri Reis dikkati çekmektedir. Büyük deniz kumandanı olan Piri Reis aynı zamanda devrin en büyük haritacılarından birisidir. Haritacılıkta dünyadaki gelişmeleri Portekiz aracılığıyla takip etmiştir (Ezgi, 2007: 565). Colomb’un haritasından da yararlanarak Osmanlı coğrafyasında dönemin en modern dünya haritasını çizmiştir (Adıvar, 1943: 59). Piri Reis dünya haritası çizmek için Yunanca, İtalyanca, İspanyolca ve Portekizce kaynaklardan yararlanmıştır (İnan, 1995: 322). Piri Reis’in çizdiği ikinci dünya haritası ise birincisine kıyasla daha profesyoneldir. Bu harita doğu Amerika’nın gösterildiği ve aslı günümüze kadar gelen ilk ilmi haritadır (Selen, 1995: 518).

Barbaros Hayrettin Paşa’nın Osmanlı Devleti’nin emrine girmesiyle beraber denizlerde zaferler dönemi tüm hızıyla devam etmiştir. Bu dönemde Fransa ile yapılan ittifak neticesinde her iki devletin de ortak rakibi İspanya’ya karşı mücadele verilmiştir. Osmanlı ve Fransız donanmaları işbirliği ile İspanya’ya denizlerde büyük zarar verilmiştir. İspanya Kralı V. Carl, Türklerle mücadelede üstünlük sağlamak amacıyla 1530 yılında ünlü amiral Andrea Doria’yı donanmasının başına geçirmiştir. Venedik, Papalık Ceneviz, Malta, İspanya ve Portekiz kuvvetlerinin oluşturduğu ittifak ve bu ittifakta yer alan seçkin denizciler Osmanlı’nın Akdeniz’de hâkimiyetine son vermek istemiştir. Fakat Barbaros Hayrettin Paşa yönetimindeki Türk donanması Preveze Zaferi’ni (1538) kazanarak Akdeniz’in en büyük gücü olduğunu kanıtlamıştır (Karal, 1997: 314). Bu dönemde Cezayir, Trablusgarp ve Tunus’a egemen olmak için Osmanlı ve İspanya mücadelesine sahne olmuştur. Zafer Osmanlı Devleti’nin olmuştur (Özdemir, 2006: 2-99). Bu mücadelelerde korsanlık kültürüyle yetişen Barbaros Hayrettin Paşa’nın rolü büyüktür. Korsanlık Akdeniz’de antik çağlardan beri devletlerin siyasi, ekonomik hem de askeri yönden devletlerin politikalarını etkileyen bir unsur

olmuştur. Korsanlar, Osmanlı Devleti'nin denize açılma sürecinde "Deniz gazileri" veya "Deniz akıncıları" olarak da adlandırılmışlardır (Özdemir: 2006: 2-100). Özellikle II. Bayezid'in Cem Sultan'ın hayatta olduğu dönemde resmi devlet donanmasını Akdeniz'e göndermekten çekindiği durumlarda korsanlardan yararlanılmıştır (Bostan, 2009: 20). Akdeniz'de korsanlık çok eski bir gelenektir. Homeros'ta olduğu gibi başka yazarların eserlerinde de korsanlıkla ilgili bilgilere rastlanmaktadır (Koloğlu, 2011: 9). Kemal Reis, Oruç Reis, Hızır Reis, Piri Reis, Turgut Reis gibi büyük Osmanlı denizcileri korsanlık kültüründen yetişmiştir. XVI. Yüzyılın sonlarına doğru denizcilikte duraklama devrine girilmiştir. Malta Kuşatması başarısızlığa uğramış ve büyük Türk denizcisi Turgut Reis şehit olmuştur. II. Selim zamanında Kıbrıs'ın alınmasından sonra Haçlı birliği oluşturulmuştur. Bu birlikle İnebahtı'da yapılan savaşta Osmanlılar kaybetmiş ve bu olay Haçlılar için büyük moral kaynağı olmuştur. Bu savaşta Osmanlı Devleti Kaptan-ı Deryasını şehit vermiştir (Akad, 2009: 62) İnebahtı yenilgisi kürek devrinin sonu yelken devrinin başladığını Türklere göstermiştir. XVII. Yüzyılda Venedikliler Akdeniz'de tekrar üstünlüğü ele geçirmeye başlamıştır. Bu dönem de Osmanlı, Portekiz ve İspanya yavaş yavaş güçlerini kaybederken İngiltere, Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri yükselişe geçmiştir. Özellikle İngiltere buharlı ve zıhlı gemi teknolojisinde hızla ilerleyerek denizlerde önemli bir güç olmuştur (Bruce ve diğerleri, 2011: 222).

Köprülüler devrinde tekrar yükselmeye başlayan Türk denizciliği 1770 Çeşme baskınıyla gerileme devrine girmiştir (Gencer,1991: 506). Çeşme mağlubiyeti Osmanlı gemiciliğinde yeni bir devrin açılmasına sebep olmuştur (Uzunçarşılı, 1991: 507). Bu dönemden itibaren Fransız, İsveç ve İngiliz mimar ve mühendisler Osmanlı Bahriyesi'nin hizmetinde önemli rol oynamıştır. Kapudan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın sayesinde 1775'de Hendesehane adıyla Tersane-i Amire Mühendishanesi açıldı (Bostan, 2010: 56). III. Selim reformları denizcilik alanında da gerçekleştirmiştir. III. Selim Türk denizciliğini kanunlarla düzenli işleyen bir sisteme oturtmaya çalışmıştır. Bu dönemde denizlerde kullanılan gemi tiplerinin değişmesi ve gelişmesiyle tersanede yeni ve daha büyük gemi yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylece 18. Yüzyılda Haliç Tersanesi alanında bir kuru havuz yapımı kararlaştırılmıştır (Köksal, 2007: 415). II. Mahmud döneminin ilk yılları iç düzeni sağlamakla geçtiği için denizcilik alanına yeterince ilgi gösterilmemiştir. 1821 yılında tersaneye bir kuru havuz daha yapılması kararı verilmiştir (Köksal, 2007: 420). 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve 1827 yılında ise Navarin'de donanmanın yakılması devleti her iki ordudan da yoksun bırakmıştır. Navarin'de hem Osmanlı donanması hem de Mısır donanması imha edilmiştir. İngiltere, Rusya ve Fransa bu saldırı da hem Osmanlı Devleti'ni hedef almış hem de Mehmet Ali Paşa'nın Doğu Akdeniz'de bir güç olmasını engellemek istemiştir (Bostan, 2010: 60). Bu yenilgi Türklere denizlerde yelken devrinin bittiğini ve buhar devrinin başladığını da göstermiştir. Bu nedenle 1827 yılında Osmanlı Devleti İngiltere'den ilk buharlı gemiyi almıştır (Gencer,1991: 508). Abdülaziz döneminde donanmaya büyük önem verilmiştir. Bu dönemde Türk donanması İngiltere ve Fransa'dan sonra Avrupa'nın üçüncü güçlü donanması olmuştur. Yani bu dönemde Osmanlı donanması Rusya'dan daha güçlü bir durumdadır. Osmanlı Devleti dönemin şartlarına ayak uydurabilmek amacıyla hem zıhlı gemi siparişi vermiş hem de tersanede zıhlı gemi yapımına başlamıştır (Gencer, 2006: 3-11). Bu dönemde Bahriye Nezareti kurulmuştur (Gencer, 2006: 3-15). II. Abdülhamit devrinde

Türkler İngiltere’den zırhlı gemiler satın almaya devam etmiştir. Yüzyılın sonunda ise Almanya’dan gemi alınmaya başlanmıştır (Gencer,1991: 509). Türklerin denizcilik alanında yazdığı son büyük destan ise Çanakkale’de olmuştur. Dönemin en güçlü donanmasına sahip İngiltere ve Fransa savaş gemileri Çanakkale Boğazı’nı zorlamış ama ağır bir yenilgi almıştır. Bu zaferde Türklerin boğaza döşediği mayınların büyük etkisi vardır (Erickson, 2011: 60). Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Montrö Sözleşmesi ve Kabotaj kanunu Türklerin denizler üzerindeki haklarının korunmasına ve çıkarlarına hizmet etmiştir. Türk limanları arasında yük ve yolcu taşıma yetki ve tekelini Türk bayrağı taşıyan gemilere verilmesine dair Kabotaj Kanunu ise milli ve ekonomik bağımsızlık anlamında genç Türkiye Cumhuriyeti’nin kazanımı olmuştur (Kurtcephe ve Beden: 2007: 379). 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlar Komisyonu kaldırılmış, Türkiye boğazlarda asker ve silah bulundurma hakkı kazanmıştır (Soysal, 1999: 3111).

Türk Denizcilik Tarihi’nde iz bırakan şahsiyetlerin hayatları pek çok romana konu olmuştur. Özellikle Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis, Oruç Reis, Uluç Ali Reis gibi denizcilerin hayatları II. Meşrutiyetle beraber tarihi romanlara aktarılmıştır. Bu gelenek 1960’lı yıllarda da devam etmiştir (Özcan, 2011: 285). Bu çalışmada da Türk Denizcilik Tarihi’ndeki olayların tarihsel öneminin tarih öğretmeni adayları öğrenciler tarafından algılanması incelenecektir. Öğrencilerin olayların önemine ilişkin görüşlerinde okulun, yaşadıkları çevrenin, içinde yaşanılan zaman diliminin büyük etkisi olduğu açıktır. Tarihsel önem bir toplumun üyelerine aktardığı kültürel yapıyla yakından ilişkilidir (Levstik, 2008: 273). Eğitim alanında tarihsel olayların önemine ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Barton ve Levstik’in yaptıkları çalışmada Amerikan öğrenciler kendileriyle yapılan görüşmede Amerikan tarihinde en önemli olay olarak “Amerikan Haklar Beyannamesi”ni ve “Amerikan Devrimi”ni seçmiştir. Amerikan öğrenciler üçüncü sırada ise “köleliğin kaldırılması” konusunu seçmiştir (Barton ve Levstik, 2008: 245).

2. Yöntem

Araştırmanın yöntemi içerik analizine dayanmaktadır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler daha derin bir işleme tabi tutulmaktadır. Toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 227). Çalışmada Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili anlatılan konular savaşlar, antlaşmalar ile bilimsel ve teknik gelişmeler altında üç başlıkta toplanmıştır. Öğrencilerin cevapları bu kategorilerin başlığı altında değerlendirilmiştir.

Uygulama:

Ortaöğretim tarih ders kitaplarında Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili anlatılan konular tespit edilmiştir. Bu olaylar kronolojik sıra ile düzenlenerek öğrencilere doküman halinde sunulmuştur. Öğrencilere dokümanda belirtilen tarihi olaylardan hangisinin Türk Denizcilik Tarihi’nde en önemli olay olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin kendilerine verilen otuz bir olaydan sadece birisini seçmeleri istenmiştir. Öğrencilerden

seçtikleri en önemli tarihi olayı neden seçtiklerine yönelik açıklama yazmaları da istenmiştir. Uygulama tarih öğretmeni yetiştiren dört eğitim fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama yapılan fakülteler şunlardır: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'dir.

Problem Cümlesi:

Tarih öğretmen adaylarının Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili olayların önemine ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt problemler

1. Tarih öğretmen adaylarının görüşlerine göre önem bakımından Türk Denizcilik Tarihi olayları nasıl sıralanmıştır?

2. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili savaşlar frekanslara göre hangi değerleri almıştır?

3. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili antlaşmalar frekanslara göre hangi değerleri almıştır?

4. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili bilimsel ve teknik gelişmeler hangi değerleri almıştır?

1. Tarih öğretmen adaylarının görüşlerine göre Türk Denizcilik Tarihi olaylarının önemi frekans olarak nasıl sıralanmıştır?

Çalışmanın bu bölümünde öğrencilerin tarihsel açıdan seçtikleri en önemli olaylar frekans sırasına göre verilecektir.

Tablo 1.

Sıra No	Tarihsel Olaylar	Erkek	Kadın	Toplam
1	I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi Deniz Savaşları	44	25	69
2	İlk deniz Komutanı Çaka Bey ve Faaliyetleri	31	5	36
3	1936 Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi	13	19	32
4	Preveze Deniz Savaşı	19	10	29
5	Piri Reis'in haritası	16	12	28
6	Rusların I. Petro ile sıcak denizlere inme politikasına başlamaları	19	4	23
7	1774 Küçük Kaynarca Antlaşması	6	13	19
8	On iki adanın Yunanistan'a bırakılması	12	4	16
9	Sinop ve Trabzon'un alınması	6	3	9
10	I. Alaaddin Keykubad ve Alanya Tersanesi'in kurulması	5	3	8
11	Hint Deniz Seferleri	7	1	8
12	Osmanlı donanmasının Sinop, Navarin ve Çeşme'de yakılması	5	3	8
13	Kabotaj Kanunu	6	2	8

Sıra No	Tarihsel Olaylar	Erkek	Kadın	Toplam
14	Mühendishane-i Bahri Hümayun'un açılması	3	4	7
15	1833 Hünkâr İskeleyi Antlaşması	2	4	6
16	Kırım'ın Fethi	4	1	5
17	Rodos'un Fethi	4	0	4
18	1829 Edirne Antlaşması	3	1	4
19	1882 Mısır'ın İngilizler tarafından İşgali	4	0	4
20	Trablusgarp Savaşı	3	1	4
21	Mora'nın alınması	2	1	3
22	1792 Yaş Antlaşması	2	1	3
23	1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi	2	1	3
24	1856 Paris Antlaşması	2	1	3
25	Malta Kuşatması	2	0	2
26	Trablusgarp'ın Fethi	1	0	1
27	1739 Belgrat Antlaşması	0	1	1
28	1878 Kıbrıs'ın İngiltere yönetimine bırakılması	1	0	1
29	Tunus'un Fransızlar tarafından İşgali	0	0	0
30	1913 İstanbul Antlaşması	0	0	0
31	1669 Girit'in alınması	0	0	0

Tablo 1'de de görüldüğü gibi öğrencilerin verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde en fazla tarihsel öneme sahip olan konu olarak Çanakkale Deniz Savaşları tercih edilmiştir. Çanakkale Cephesi hem Osmanlı Devleti açısından hem de Türkiye Cumhuriyeti açısından tarihsel bir öneme sahiptir. Çanakkale Deniz Savaşları öğrencilerin en fazla tercih ettikleri savunma savaşları arasına da girmektedir. Bu savaşın Türk Denizcilik Tarihi'nde en önemli olay olduğunu altmış dokuz öğrenci seçmiştir. Tarih öğretmen adayları ikinci sırada ise Çakabey ve faaliyetleri konusunu seçmiştir. Tarih öğretmen adayları ilk olmanın tarihsel açıdan önemli olduğunu düşünmektedir. Öğrenciler üçüncü sırada ise Montrö Boğazlar sözleşmesini seçmiştir. Montrö Boğazlar Sözleşmesi, boğazların kontrolünü Türkiye'nin egemenliğine vermekle beraber bugün bile yürürlükte olan bir sözleşmedir. Öğretmen adayları etkisi hala devam eden tarihsel bir olayı da ilk sıralarda önemli olarak seçmişlerdir. Öğretmen adayları Türk Denizcilik Tarihi'nin en parlak başarısı olarak kabul edilen Preveze Deniz Savaşı'nı dördüncü sırada Piri Reis'in dünya haritasını çizmesini de beşinci sırada seçmiştir. Altıncı sırada ise Türk Denizcilik tarihi ile ilgili olarak dolaylı bir konu seçilmiştir. Bu konu Rusya'nın I. Petro ile sıcak denizlere açılma hedefidir. Tarih öğretmen adaylarından hiç birisinin Tunus'un Fransızlar tarafından işgalini, 1913 İstanbul Antlaşması'nı ve 1669 yılında Girit'in alınmasını tarihsel açıdan en önemli bir olay olarak görmediği anlaşılmaktadır.

2. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili savaşlar frekanslara göre hangi değerleri almıştır?

Türk denizcilik tarihinde önemli yer tutan olaylardan birisi ise savaşlardır. Konunun daha iyi anlaşılması için savaşlar iki kategoride toplanmıştır. Birincisi zaferle

sonuçlandırılan savaşlardır. İkincisi ise yenilgiler ve başarısız seferler olarak kabul edilebilir. Özellikle XVII. Yüzyıldan sonra denizlerde alınan başarısız sonuçlar Osmanlı Devleti'nin yıkılmasında önemli rol oynamıştır.

A-Zaferler ve Başarılar

Çalışmanın bu bölümünde Türk denizcilik tarihinde yer alan zaferler ve başarıların öğrenciler tarafından tarihsel açıdan öneminin algılanmasına yer verilecektir.

Tablo 2.

Sıra No	Konular	Erkek	Kadın	Toplam
1	Dünya Savaşı'nda Çanakkale Deniz Savaşları	44	25	69
4	Preveze Deniz Savaşı	19	10	29
9	Sinop ve Trabzon'un alınması	6	3	9
16	Kırım'ın Fethi	4	1	5
17	Rodos'un Fethi	4	0	4
21	Mora'nın alınması	2	1	3
26	Trablusgap'ın Fethi	1	0	1
31	1669 Girit'in alınması	0	0	0

Tablo 2'de belirtildiği gibi öğretmen adayları Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili en önemli olay olarak Çanakkale Cephesi Deniz Savaşlarını seçmişlerdir. Bu olay tüm kategorilerde de birinci sırada en önemli olay olarak seçilmiştir. Öğretmen adaylarına göre bu savaş Türk milletinin var oluş ya da yok oluş mücadelesidir. Bu savaş hem Türk milletini hem de tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Bu savaş yüzünden I. Dünya Savaşı uzamış ve Çarlık Rusya yıkılmıştır. Ayrıca İstanbul işgalden kurtulmuştur. Bu savaşta Türk askeri önemin ileri teknolojisine karşı fedakârca savaşmıştır.

...Biz Tek yürek olduk Türk'ü, Laz'ı, Çerkez'i ile şunu biliyorduk ki biz hiçbir ülkenin himayesinde yaşayamayız. Ölürüz ama bağımsız yaşamdan bizi hiç kimse alıkoyamaz! (K)

...”Misak-ı Milli’de çizilen sınırlar bu savaşın kazanılması ile uygulanabilmiş, Anadolu savaştı cepheleden sadece burada başarı elde edebildi ve Türklerin bu kadar zorluklar içinde de olsa Anadolu’ya girilmeyeceğini tüm dünyaya göstermiştir” (K).

...”Çünkü o sırada Sovyet Rusya’da meydana gelen Bolşevik Devrimi’nde yardım alamayan Rusya cepheden çekilmek zorunda kalmış böylece Türkler hem cephelede hem de denizlerde kısmen de olsa rahatlamıştır” (E).

“En önemlisi Çanakkale Savaşı’dır. Burada yalnız Anadolu’nun değil Rusya’nın başta olmak üzere diğer savaşan devletlerin de kaderi belirlenmiş. Ayrıca Atatürk’ün buradaki başarıları onun Kurtuluş Savaşı’na lider olmasını sağlamıştır” (E).

“Bence Çanakkale Deniz Savaşlarıdır. Kazanamasaydık bugün ki Anadolu’da Türk ve Müslüman olmayan milletler yaşayacaktı”(K).

...”Düşman devletlerini yenilgiye uğrattık. Paşamın sayesinde büyük atamız Mustafa Kemal ve askerlerimiz sayesinde oldu onları hürmetle anıyorum” (K).

Tarih öğretmen adayları zaferlerle sonuçlanmış savaşlar kategorisinde ikinci sırada Preveze Deniz Savaşı'nı seçmişlerdir. Bu olay tüm maddeler içerisinde ise dördüncü sırada yer almaktadır. Öğretmen adayları bu savaşın bu savaşın önemli olduğunu çünkü Türk Denizcilik Tarihi'nin en parlak zaferi olduğunu belirtmiştir. Bu savaşla Akdeniz'de Türk gölü olmuştur ve Haçlı komutanı Andria Doria büyük hezimete uğramıştır.

“Osmanlı tarihi açısından önemli bir savaştı ve karşı devletin amirali Andrea Doria'nın nasıl kaçtığı ve Osmanlı'nın denizde de üstün olduğunu kanıtladığı bir savaştı” (E).

Sinop ve Trabzon'un fethini tarihsel açıdan en önemli olay olarak seçen katılımcılar bu tercih nedeni olarak Karadeniz'in siyasi ve ticari açıdan güvenliği için bu fetihlerin önemli olduğunu söylemiştir. Kırım'ın fethi ile de Karadeniz'in Türk gölü haline geldiği dile getirilmiştir. Rodos'un ve Mora'nın fethini seçen katılımcılar ise bu fetihlerin Akdeniz'de Türk hâkimiyetini sağlamlaştırdığını dile getirmiştir. Trablusgarp'ın fethini Türk denizcilik tarihinin en önemli olayı seçen katılımcı ise görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Her ne kadar Çaka Bey ile denizcilik faaliyetleri başlatılmış olup, Bizans'ı Koyun Adaları Zaferiyle yenmiş de olsa asıl büyük denizcilik faaliyetleri Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki Trablusgarp'ı fethidir. Çünkü daha sonra devletin deniz birimleri ve teşkilatını burası oluşturacaktır. Birçok deniz savaşının kazanılmasında Kuzey Afrikalı Amirallerin etkisi vardır” (E).

B- Yenilgiler ve Başarısız Seferler

Çalışmanın bu bölümünde Türk denizcilik Tarihi'nde yer alan yenilgiler ve başarısızlıkların tarihsel açıdan önemini değerlendirilmesine yer verilecektir.

Tablo 3.

Sıra No	Konu	Erkek	Kadın	Toplam
11	Hint Deniz Seferleri	7	1	8
12	Osmanlı donanmasının Sinop, Navarin ve Çeşme'de yakılması	5	3	8
19	1882 Mısır'ın İngilizler tarafından İşgali	4	0	4
20	Trablusgarp Savaşı	3	1	4
25	Malta Kuşatması	2	0	2
28	1878 Kıbrıs'ın İngiltere yönetimine bırakılması	1	0	1
29	Tunus'un Fransızlar tarafından İşgali	0	0	0

Tablo 3'e bakıldığında tarih öğretmen adayları Hint Deniz Seferleri'nin siyasi ve ekonomik açıdan Osmanlılar için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu seferler coğrafi keşiflerle başlayan okyanusların hâkimiyet mücadelesindeki önemini de göstermektedir.

“Bu başlığı seçmemdeki etken, bilinen dünyanın kara sınırları ile bitmesi sonucu insanlar farklı coğrafyalara denizler ve daha geniş sahada okyanuslar üzerinden ulaşmasıdır. Hint Deniz Seferleri de bilinen dünyanın ve denizlerin dışına açılan bir yoldur. Devam edilseydi farklı ve bilinmeyen yerlerin keşfi sağ-

lanabilirdi" (E).

"Kanaatimce Türk Denizcilik Tarihi açısından en önemli faaliyet Sultan Süleyman zamanında yapılmış olan Hint Deniz Seferleri'dir. Şayet gereken önem verilmiş olsaydı belki de coğrafi keşifler Osmanlı Devleti açısından bu kadar olumsuz olmayacaktı" ... (E).

Osmanlı Devleti'nin donanmasının yakılması da Hint Deniz Seferleri gibi sekiz öğretmen adayı tarafından en önemli konu olarak seçilmiştir. Öğretmen adayları donanmaların yakılması nedeniyle Osmanlılar asker ve maddi kayba uğramışlardır. Bu olay Türk denizciliğinin gelişmesine de darbe vurmuştur.

"Osmanlı donanmasının Sinop, Navarin, Çeşme'de yakılması bu olaylar arasında en önemlisidir. Çünkü bu tarihte yaşanmış çok büyük bir kayıptır. Osmanlı donanmasının bu denli zalimce yok edilmesi tarihte özellikle liselerde vurgulanması gereken bir olaydır. Üstelik Osmanlı Devleti Navar in'de yakılan donanmasının borcunun ödenmesini istemiştir. Ama Avrupalı devletler, Osmanlı Devleti'nin bir Avrupa devleti olmadığını ve bu haktan yararlanamayacaklarını belirtmişlerdir. Osmanlı Devleti bu dönemden sonra "Avrupalı" olmak için çaba harcayacaktır. Bu sebeptendir ki bu konular arasında en önemli olan konudur" (K).

Mısır'ın İngilizler tarafından işgalini en önemli tarihsel olay seçen öğretmen adayları bunun nedeni olarak Osmanlı Devleti'nin ekonomik anlamda önemli bir parçasını kaybettiklerini dile getirmiştir. Bununla birlikte İngiltere'ye sömürge yolları açılmıştır. Trablusgarp savaşını tercih eden öğretmen adayları bunun nedeni olarak sömürgeciliğe karşı mücadele verilmesi ve Türklerin uçakla tanışması olarak açıklamışlardır. Malta Kuşatması'nı Türk Denizcilik Tarihi açısından en önemli olay olarak iki öğretmen adayı seçmiştir. Bir öğretmen adayı Malta'nın konumuna dikkat çekmiştir. Malta'nın alınması halinde Akdeniz'de Türk egemenliğine alınamayan bir toprak parçası çekmiştir. Çünkü Malta Akdeniz'de Türk egemenliğine alınamayan bir toprak parçası olmuştur. Tunus'un Fransızlar tarafından alınması ise hiçbir öğretmen adayı tarafından tarihsel olaya sahip olan bir konu olarak seçilmemiştir.

3. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili Antlaşmalar frekanslara göre hangi değerleri almıştır?

Çalışmanın bu bölümünde Türk Denizcilik Tarihi'yle ilgili antlaşmaların öğrenciler tarafından önemine ilişkin öğrencilerin cevaplarına yer verilecektir.

Tablo 4.

Sıra No	Konu	Erkek	Kadın	Toplam
3	1936 Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi	13	19	32
7	1774 Küçük Kaynarca Antlaşması	6	13	19
8	On iki adanın Yunanistan'a bırakılması	12	4	16
13	Kabotaj Kanunu	6	2	8
15	1833 Hünkâr İskeleyi Antlaşması	2	4	6
18	1829 Edirne Antlaşması	3	1	4

Sıra No	Konu	Erkek	Kadın	Toplam
22	1792 Yaş Antlaşması	2	1	3
23	1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi	2	1	3
24	1856 Paris Antlaşması	2	1	3
27	1739 Belgrat Antlaşması	0	1	1
30	1913 İstanbul Antlaşması	0	0	0

Tablo 4’te görüleceği gibi tarih öğretmen adayları antlaşmalar kategorisinde en önemli olay olarak Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ni seçmişlerdir. Bu olay tüm olaylar içerisinde de üçüncü sırada seçilmiştir. Bu maddenin seçilmesi ile ilgili öğrenciler en fazla oranda bu sözleşme ile boğazların Türk hâkimiyetine geçmesini ve günümüzde de geçerliliğini korumasını önemli olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları bu antlaşma ile bağımsızlığa gölge düşüren boğazlar meselesi çözüme ulaşmıştır. Türkiye hem siyasi hem de ekonomik açıdan avantaj elde etmiştir. Aşağıda tarih öğretmen adayı öğrencilerin açıklamalarına yer verilmiştir:

“1936 Montrö Boğazlar sözleşmesidir. Çünkü boğazlar Hünkâr İskelesi Antlaşması’ndan sonra Boğazlar tam anlamıyla kontrol altında bulunmuyordu. Boğazlar sözleşmesiyle Türkiye Cumhuriyeti Boğazlar üzerinde tam bağımsızlık sağlamış ve bir anlamda deniz ticaretinin tekeline eline getirmiştir” (E).

Küçük Kaynarca Antlaşması tarihsel önem açısından yedinci sırada tercih edilmiştir. Tarih öğretmen adaylarına göre bu antlaşma ile Rusya sıcak denizlere inme amacı bakımından avantaj kazanmıştır. Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödemeye mahkûm olmuştur. Osmanlı Devleti’nin iç işlerine karışmak hakkını elde eden Rusya azınlıkları ayaklandırmak için istediği fırsatı elde etmiştir.

“1774 Küçük kaynarca Antlaşması bence en önemli olaydır. Osmanlı’nın çöküşünü hızlandırıyor Rusya’yı emellerine yaklaştırıyor. Osmanlı savaş tazminatı ödemek zorunda kalmıştır. Ham Rusya’ya gün doğması, boğazlarımıza yaklaşması he de Osmanlı’nın zor gününde tazminat ödemek zorunda bırakılması yönünden bu madde en önemlidir”(K).

Tarih öğretmen adaylarından on altı kişi on iki adanın zayıf Yunanistan’a bırakılmasını tarihsel açıdan en önemli olay olarak görmüşlerdir. Öğretmen adaylarına göre Türkiye Ege Denizi’nde önemli bir avantaj kaybetmiştir ve taviz vermiştir. Türkiye savaş meydanında kazandığı avantajı antlaşma masasında kaybetmiştir.

“12 Adanın Yunanistan’a bırakılmasıyla şu an hâlâ sorun olan Ege sorunu ortaya çıkmıştır. Adalar haksız yere Türk milleti düşünülmeden Yunanistan’a bırakılmıştır. Belki politika gereği idi, zamanın şartlarına göre olması gerekendi; fakat Türk milletinin savaşarak aldığı bir antlaşma üzerinde yok edilmesiydi. Şu an gündemde olan ve bundan sonra da gündemde olmaya devam edecek sorunların başladığı konudur” (K).

Kabotaj kanunu ise on üçüncü sırada en önemli tarihsel olay olarak seçilmiştir. Öğretmen adayları bu kanunla Türk gemilerine Türk denizlerinde ticaret yapma yolu açılmıştır.

“Kabotaj Kanunu, Osmanlı Devleti’nin diğer Avrupalı Devletlere verdiği ayrıcalık ve imtiyazların kaldırılmasıyla yeni kurulan Türk devleti denizlerde tam

söz sahibi olmuştur. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin yarı sömürge haline getiren bu ayrıcalık kaldırılarak Türk denizciliğinin güçlenmesi ve gelişmesi sağlanarak Türkiye Devleti'nin ticaretinin gelişmesi sağlanmıştır” (E).

On beşinci sırada Türk Denizcilik Tarihi'nde en önemli olay olarak kabul edilen Hünkâr İskelesi Antlaşması öğretmen adayları tarafından önemli seçilme nedeni olarak Osmanlı Devleti'nin boğazların hâkimi olarak imzaladığı son antlaşma olması ve bu tarihten sonra Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerinde etkisinin artacağı antlaşma olması bakımından bir dönüm noktası olarak belirtilmiştir.

Edirne Antlaşmasını seçen öğretmen adayları Yunanistan'ın bağımsız olması nedeniyle bu maddeyi seçtiklerini açıklamıştır. Yaş Antlaşmasını seçen katılımcılar ise bu antlaşma ile Kırım'ın tamamen kaybedildiği ve Karadeniz'in Türk gölü olma özelliğinin de artık geri kazanılmayacak şekilde kaybedildiğini belirtmiştir. Londra Boğazlar Sözleşmesi'ni seçen öğrenciler bu maddenin önemi olarak Osmanlı Devleti'nin artık boğazlar üzerindeki egemenliğini başka devletlerle paylaşmak zorunda kaldığı için seçtiklerini belirtmişlerdir. 1856 Paris Antlaşmasını Türk Denizcilik Tarihi açısından en önemli olay olarak üç öğretmen adayı seçmiştir. Bu antlaşma önemliydi çünkü Osmanlı Devleti Hıristiyanlar için ayrıcalık vermek zorunda kalmıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Avrupa Devleti sayılmıştır. Ayrıca Rus donanması da bu savaşta büyük darbe almıştır.

“İslahat Fermanı'nı imzalayacak kadar Osmanlı'nun zor durumda olması ve ilk defa formalite de olsa Avrupalıların Osmanlıyı bugün bile AB'ye alınmaz Avrupa ülkesi sayılmazken, o dönemde Avrupa devleti sayılmasıdır” (K).

4. Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili bilimsel ve teknik gelişmeler hangi değerleri almıştır?

Öğrenciler Çakabey ve faaliyetlerini tarihsel öne sahip olay olarak ikinci sırada tercih etmişlerdir. Öğrencilere göre ilk olmak tarihsel açıdan önemlidir. Öğrenciler Piri Reis'in dünya haritası çizme olayını ise tarihsel öneme sahip olma açısından beşinci sıraya yerleştirmişlerdir. Öğrenciler I. Petro ile Rusların sıcak denizlere inme olayını altıncı sırada önemli olay olarak seçmiştir. Bu olay Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili doğrudan bir olay değildir. Fakat dolaylı olarak Türk Denizcilik Tarihi'ni önemli derecede etkilemiştir.

Tablo 5.

Sıra No	Konu	Erkek	Kadın	Toplam
2	İlk deniz Komutanı Çaka Bey ve Faaliyetleri	31	5	36
5	Piri Reis'in haritası	16	12	28
6	Rusların I. Petro ile sıcak denizlere inme politikası	19	4	23
10	I. Alaeddin Keykubad ve Alanya'nın kurulması	5	3	8
14	Mühendishane-i Bahri Hümayun'un açılması	3	4	7

Tablo 5'e bakıldığında bilimsel ve teknik gelişmeler konusunda en fazla oranda Çakabey ve faaliyetleri tercih edilmiştir. Bu olay tüm olaylar içerisinde de tarihsel açıdan en önemli olay olarak ikinci sırada tercih edilmiştir. Öğrenciler göre ilk baş-

langıçlar tarihsel açıdan önemlidir. Çakabey Türk Denizcilik Tarihinde öncü bir role sahiptir. Onun kurduğu donanma diğer Türk belikleri için de örnek olmuştur. Bu anlamda Çakabey bir öncüdür ve bir ışıktır.

“Hiç tartışmasız olarak tarihsel açıdan her ne kadar yeterli vurgulanmasa da denizcilik tarihimizin temelini atan Çakabey çok önemli şahsiyettir. Çünkü denizcilik alanında ilk çıkış; ilk kıvılcım Çaka Bey ile başlamış, diğerleri ise onun açtığı yoldan yürümüşlerdir. Koskocaman bir ormanı yakıp kül eden de küçük bir kıvılcımdır. İşte bu kıvılcımı ateşleyen kişi denizciliğim imparatoru unvanını tartışmasız hak ediyordur. Dikkat ederseniz rayları döşeyen Çaka Bey o raylarda eğrisi doğrusuyla treni yönetenler ise ondan sonra gelenlerdir. Allah rahmet eylesin” (K).

Tarih öğretmen adayları tüm maddeler içerisinde Piri Reis’in Haritası’nı beşinci sırada seçmişlerdir. Öğretmen adaylarına göre dönemin şartlarına göre harita önemlidir. Piri Reis’in haritası Osmanlı Devleti’nin hem bilimsel anlamda hem de denizcilik alanda ileri bir role sahiptir. Ayrıca Piri Reis dönemin şartlarını değerlendirebilecek yeteneklere sahiptir. Piri Reis’in Haritası 10. sınıf ortaöğretim tarih ders kitabının kapağında da yer almıştır.

“O dönemde dünyanın keşfedilmemiş kabul edilen Amerika’nın doğu kıyılarının Piri Reis’in haritasından gözükmesi”(K).

Tarih öğretmen adaylarının Türk Denizcilik Tarihi’nde önemli olarak gördükleri bir olay ise Rusların sıcak denizlere inme politikasıdır. Rusların denizcilikle ilgili bilim ve teknik olarak gelişmesi Rusya’dan sonra Osmanlı Devletini etkilemiştir. Öğretmen adayları Rusya’nın sıcak denizlere inme politikasının Osmanlı Devleti için Karadeniz ve Akdeniz’de zarar vermiştir. Rusların sıcak denizlere inme amaçları Osmanlı Devleti üzerinden olacaktır ve bu yüzden Osmanlı Devleti’nin varlığını hedef almıştır. Ruslar sıcak denizlere ulaşmak amacıyla Karadeniz’de Osmanlı Devleti’nde topraklar elde etmişlerdir ve yaptıkları savaşlarla da Osmanlı Devleti’nin yıkılışa sürüklenmesinde önemli rol oynamıştır.

“Petro ile Rusların sıcak denizlere ulaşmak isteğidir. Nedeni ise Rusların Osmanlı ile uğraşması Osmanlı’nın terakki etmesine engel olmuştur”... (E).

“Rusların sıcak denizlere ulaşma politikalarının başlamasıyla beraber Türk hâkimiyetinde bulunan denizler sürekli bir tehdit altına girmiştir. Akdeniz’in, Karadeniz’in üzerinde başta Avrupa olmak üzere diğer Avrupa devletlerinin de sürekli gündeminde olmuştur. Rusya’nın bu politikası neticesinde bilhassa 19. Yy. Osmanlı Devleti Rusya ile birçok mücadele içerisine girmiş çoğunu da kaybetmiştir”(E).

Mühendishane-i Bahri Hümayun’un açılması ise iyi eğitilmiş denizci askerler yetiştirecek bir okulun açılması nedeniyle önemli olduğu belirtilmiştir. Alaeddin Keykubad ve Alanya’nın kurulması maddesini denizcilik tarihi açısından en önemli olay olarak seçen öğretmen adayları Alanya’nın Türkler için ticari ve siyasi bir üs olduğunu belirtmişlerdir. Bir öğretmen adayı ise bu faaliyetin deniz kültürünün yerleşmesi için bir kazanç olduğunu belirtmiştir.

3. Tartışma ve Sonuç

Dünya tarihi içinde önemli bir yeri olan Türk tarihinin başlangıcını Orta Asya Hun Devleti'ne kadar götürebilmekteyiz. Bu tarihten itibaren Türklerin dünya üzerindeki çeşitli faaliyetlerinden bahsedebilmekteyiz. Fakat Türk tarihini denizcilik meselesi açısından ele alındığında tarihçiler milat olarak Çaka Bey'i işaret etmektedir. Çaka Bey denizcilik alanında Türklerin adeta bir kılavuzudur. Fakat Çaka Bey'in I. Kılıçaslan tarafından öldürülmesinden sonra uzun süre Türkler denizcilik faaliyetlerinden uzak kalmıştır. Anadolu Selçuklu tarihinde denizcilikteki gelişmeler ve Alanya Limanı tekrar Türklerle deniz arasında sıkı bir bağ kurulmasına neden olmuştur. Beylikler zamanında denizcilikle ilgili faaliyetler devam etmiştir. Aydınoglu Umur Bey yine Türk Denizcilik Tarihi'nde önemli bir yere sahiptir. Marmara bölgesinden kurulan Osmanlı Devleti Karesi Beyliği'ni sınırlarına katınca denizcilik alanında da kendisini geliştirme ihtiyacı duymuştur. Fatih Sultan Mehmet zamanında Kırım'ın alınması ile Karadeniz'de önemli avantaj kazanılmıştır. II. Bayezid devri durgunluk olarak adlandırılmasına rağmen II. Bayezid donanmaya özel önem vermiştir. Toroslardan sağlanan kerestelerle donanma modernleştirilmeye çalışılmıştır. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı almasıyla Osmanlı Devleti hem Kızıldeniz'e açılmış hem de Memlûk donanması Osmanlılara katılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman Devri'nde Osmanlı Türk denizciliği altın çağını yaşamıştır. II. Selim devrinde Kıbrıs'ın alınmasıyla Akdeniz hâkimiyetine önemli katkı sağlanmıştır. Kıbrıs'ın Fethinden sonra İnebahtı Bozgunu, Osmanlı donanmasına zarar vermiştir. Osmanlı Devleti'nin XVII yüzyıldan sonra girdiği duraklama sürecine donanma da katılmıştır. Köprülüler devrinde görülen canlanma Girit'in fethedilmesiyle donanmada da görülmüştür. Fakat bu durum Türk denizciliğinin de eski gücünde olmadığını göstermiştir. XVIII. Yüzyıldan itibaren başlayan yenilgiler denizlerde de kendini göstermiştir. Türk donanmasının üç kez yakılması hem denizcilik alanında olan gerilemeyi hem de devletin donanma alanında yaptığı yeniliklerin boşa gitmesine neden olmuştur. Osmanlı Devleti'ni denizcilik alanında da reformlar yaparak gerilemeyi engellemeye çalışmıştır. I. Abdülhamit, III. Selim, II. Mahmut ve Abdülaziz donanmaya ilgili reformlara büyük önem vermiştir. Özellikle İngiltere'den gemi satın alma yoluyla da Avrupa karşısında olan açık giderilmeye çalışılmıştır. II. Abdülhamit zamanında denizcilik alanında Almanya ile yakın ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. I. Dünya Savaşı'na girilmesi de Türklerin satın aldığı duyurduğu Alman gemileri neticesinde olmuştur. Bunu yanında Çanakkale Deniz Savaşları'nda Türk donanması imkânsızlığa rağmen büyük başarı sağlamıştır. Bunun yanında boğazlar Türkiye ile Rusya arasında hep sorun olmuştur. Montrö Antlaşması'yla günümüzdeki düzenleme yapılmıştır.

Yukarıda değinildiği gibi Türk Denizcilik Tarihi'nin uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Türk Denizcilik Tarihi'ndeki her bir olayın önemi kişilerin olaylarını değerlendirmesine göre değişebilmektedir. Bu çalışmada tarih öğretmen adaylarının bu alanda hangi olayı en önemli olay olarak gördüğü tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmen adayları Çanakkale Deniz Savaşları'nı denizcilik tarihinin en önemli olayı olarak seçmiştir. Çanakkale Savaşları hem Osmanlı Devleti tarihinde hem de Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli role sahiptir. Günümüzde Çanakkale Savaşları ile ilgili hem akademik anlamda çalışmalar devam etmekte hem de film ve belgeseller yapılmaktadır. "On Sekiz Mart Çanakkale Deniz Zaferi" tüm Türkiye'de anılmaktadır. Ç-

nakkale Savaşı ile ilgili başta Mehmet Akif'in "Çanakkale Şehitlerine" olmak üzere pek çok değerli edebi eser bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün bu savaşta tüm dünyaca tanınmış olması Türk halkında bu savaşa verilen önemi de arttırmıştır. Bu sebep de öğrencilerin Çanakkale ile ilgili duygularını sürekli taze tutmaktadır.

Tarih öğretmen adayları İkinci sırada ise Çaka Bey ve faaliyetlerini seçmiştir. Tarih öğretmen adayları ilk olmayı ve rehberlik etmeyi tarihsel açıdan önemli görmüştür. Üçüncü sırada ise boğazların statüsünü belirleyen Montrö Boğazlar Sözleşmesi seçilmiştir. Öğretmen adayları günümüze en yakın antlaşma olan ve etkisi devam eden tarihsel olayı önemli olarak belirtmiştir. "Preveze Deniz Zaferi" ve "Piri Reis'in Haritası" ise yakın bir sıralama ile dördüncü ve beşinci seçilmiştir. Türk Denizcilik Tarihi'nde Preveze Deniz Zaferi'nin en parlak zafer olduğu sık vurgulanmaktadır. Piri Reis'in Haritası ise belgeseller gibi televizyon programlarında yer almaktadır. Ayrıca paralarda ve Tarih 10 kitabının ön kapağında Piri Reis'in haritasına yer verilmiştir. Bu durum da Piri Reis'in haritası ile ilgili algıları sürekli canlı tutmaktadır. Bu tür nedenlerin de öğrencilerin seçimlerine etki edebileceği düşünülmektedir. "Rusların I. Petro İle Sıcak Denizlere İnme Politikası" ise altıncı sırada seçilmiştir. Bu olay Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili doğrudan bir olay değildir. Ancak akademik çalışmalarda ve tarih ders kitaplarında Osmanlı Devleti'nin yıkılmasında I. Petro'nun Rusya'da Çar olması vurgulanmaktadır. Öğrencilerin seçiminde bu faktörün etkili olduğu düşünülmektedir. Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'deki hâkimiyetine büyük darbe vuran "Küçük Kaynarca Antlaşması" ise yedinci sırada tarihsel öneme sahip bir olay olarak seçilmiştir. Ders kitaplarında "Küçük Kaynarca Antlaşması" anlatılırken çok ağır şartlı bir antlaşma olduğu ve Kırım'ın Osmanlıların elinden çıktığı vurgulanmaktadır. Bu durum öğrencilerin bu antlaşmayı önemli seçmelerine etki etmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tunus'un Fransızlar tarafından işgali, 1913 İstanbul Antlaşması ve 1669 Girit'in alınması ise öğrenciler tarafından en önemli olay olarak seçilmemiştir. Tunus ve Girit Türkiye'de gündeme çok az gelmektedir. Bu durum da öğrencilerin bu coğrafyalar ile ilgili ilgilerin zayıf olmasına neden olabilmektedir.

Türk Denizcilik Tarihi'yle ilgili başta İdris Bostan olmak üzere değerli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların öğrencilere ve müfredat programına yansımaları ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda Türk Denizcilik Tarihi'nin öğretilmesiyle ilgili pedagojik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca denizcilik tarihi konularının daha iyi anlaşılabilmesi için ortaöğretimde denizcilik tarihinin öğretimi ile ilgili etkinliklerin geliştirilmesi önemlidir. Aynı zamanda Tarih bölümlerinde de Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili bağımsız bir dersin okutulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

4. Kaynakça

- Adıvar, Adnan (1943). **Osmanlı Türklerinde İlim**, İstanbul: Maarif matbaası.
- Akad, Mehmet Tanju (2009). **Bir Savaş Nasıl Kaybedilir?** İstanbul: Kitap Yayınevi,
- Barton, Keith C and Levstik Linda S (2008). It wasn't good part of history, **Researching History Education**, New York and London: Routledge, 240-272.

- Bostan, İdris (2006). **Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği**, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Bostan, İdris (2007). Kanuni ve Osmanlıların Akdeniz Siyaseti, **Türkler ve Deniz**, Editör. Özlem Kumrular, 13-17.
- Bostan, İdris (2006). **Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği**, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Bostan, İdris (2007). Osmanlılarda Deniz Sınırı ve Karasuları Meselesi, **Türkler ve Deniz**, Editör. Özlem Kumrular, 29-46.
- Bostan, İdris (2009). Adriyatik'te Korsanlık 1575-162, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Bostan, İdris (2010). Osmanlılar Ve Deniz, İstanbul: Küre Yayınları.
- Bruce R B, Jestice PG, Reid S, Rice RS, Scheid F C (2011). **Dünya Savaş Tarihi İmparatorluk Çağı 1776-1914**, Cilt III, çev. Emir Yener, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Corbet, Julian (1916). The Teaching of Naval and Military History, **History**, The quarterly Journal of the Historical Association, London: 12-24.
- Erickson Edward j (2011). **Dünya Savaş Tarihi I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı 1914-1918**, Cilt IV, Çev. Sare Levin Atalay, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ezgü, Fuat (2007). Piri Reis, **İslam Ansiklopedisi**, Eskişehir: MEB Devlet Kitapları, 561-565.
- Gencer Ali İhsan (1991). Ali İhsan Gencer, Bahriye (Selçuklular ve Anadolu Beylikler Dönemi), 501-509, **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Gencer, Ali İhsan (2006). Abdülaziz Donanması ve Özellikleri, **3 üncü Deniz Harp Tarihi Semineri**, Ankara Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Amirliği, Ankara, 3,6-3,15.
- İnalçık, Halil (2000). **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, Cilt I, İstanbul: Eren Yayınları.
- İnan, Afet (1995). Bir Türk Amirali (XVI. Asrın Büyük Geografi: Piri Resi), **Belleten**, Cilt I, İkinci baskı, 317-332, Ankara: TTK Yayınları.
- Karal, Enver Ziya (1997). Barbaros Hayrettin Paşa, **İslam Ansiklopedisi**, İkinci Cilt, Eskişehir: MEB Devlet Kitapları, 311-315.
- Koloğlu, Orhan (2011). **Türk Korsanları**, Tarihçi Kitabevi: İstanbul.
- Köksal, Gül. (2007). Tersane-i Amire'de Çağlar Boyu Gemi İnşa Yerleri, Düzenekleri ve Kuruma Önerileri, **Türkler ve Deniz**, Editör. Özlem Kumrular, İstanbul: Kitap Yayınevi, 403-428.
- Kurtcephe İsrail ve Beden Aydın (2007). **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Ankara: Alp Yayınevi.
- Levstik, Linda (2008). Articulating the Silences (Teachers' and Adolescents' Conceptions of Historical Significance, **Researching History Education**, New York and London: Routledge 273-291
- Özbaran, Salih (2006). Hint Okyanusu'nda Osmanlı Varlığı, **3 üncü Deniz Harp Tarihi Semineri**, Ankara Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Amirliği, Ankara: 2,88-2,95.
- Özcan, Ahmet (2011). **Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908-1960**, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özdemir, Şener (2006). Barbaros Hayrettin Paşa'nın Kaptan-ı Deryah'ında Osmanlı Deniz Seferleri, **3 üncü Deniz Harp Tarihi Semineri**, Ankara Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Amirliği, Ankara: 2,96-2,105.

- Selen, Sadi (1995). Piri Reis'in Şimali Amerika Haritası, **Bellekten**, cilt I Ankara: Türk Tarih Kurumu, İkinci Baskı, 515-518.
- Soyal, İsmail (1999). 1936 Montreux Sözleşmesi, **Çağdaş Türk Diplomasisi – Sempozyuma sunulan bildiriler**, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 309-325.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). **Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı**, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ünlü, Rasim (2006). Osmanlı Tarihinde İnce Donanma ve İşlevi, **3 üncü Deniz Harp Tarihi Semineri**, Ankara Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Amirliği, Ankara, 2,38- 2,65.
- Yıldırım and Şimşek (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma**, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- YENİ PROGRAM GÖRE HAZIRLANMIŞ DERS KİTAPLARI
- Okur, Y., Genç İ., Özcan T., Yurtbay M. Ve Sever A (2010). **Ortaöğretim Tarih 9**, Üçüncü Baskı, İstanbul: Bediralp Matbaacılık.
- Cazgır V., Genç İ., Çelik M., Genç C., Türedi Ş (2010). **Ortaöğretim Tarih 10**, İkinci Baskı, İstanbul: Bediralp Matbaacılık.
- Okur Y., Aksoy M., Kızıltan H., Sever A., Öztürk M, Kahraman M (2010). **Ortaöğretim Tarih 11**, İstanbul: İhlas Gazeteceilik.
- Komisyon (2011). **Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük**, Ankara: Ada matbaacılık.

EXTENDED ABSTRACT

Turks has had long maritime history as well as all aspects of the field of history. With Çaka Bey, they started the most serious activities in the sea. During the Anatolian Seljuks period, they established ports and shipyards. Maritime activities, starting with the annexation of the principality of the Ottoman Square, was the golden age of Sultan Suleyman the Magnificent Era. After XVII. stagnation and decline period began in maritime activities. In the era of the Republic of Turkey, Turkey became the dominant power on straits with Montro agreement. The aim of this study is to determine teachers' views on the importance of the Turkish maritime history.

The research is based on a content analysis method. In this study, the topics discussed on the history of the Turkish maritime wars, treaties and scientific and technical developments were collected under three headings. Students' responses were evaluated under these categories. Application part of the study is as follows: Secondary school history textbooks of the Turkish maritime issues have been identified. These events are arranged in chronological order with the document presented by the students. Students specified in the document were asked the most important historical events of the Turkish maritime history. They were expected to choose only one event from the list of thirty-one events which were given to them. Also they were asked to explain with a short description why they chose that event as the most important one. The research was implemented to four schools which have history teaching educa-

tion departments. Faculties in the research are as follows: Gazi University, Faculty of Education, Marmara University, Atatürk University, Faculty of Education, Dicle University Faculty of Education.

At the end of the application, the importance of the Turkish maritime activities were ranked by frequency according to the views of teacher candidates and as a result the research shows that the most important event was the “First World War Gallipoli Front Sea Battle”. And candidates chose “Çaka Bey and activities” as the second important one. In the third place was Montro agreement. However, none of the candidates chose these events: “French occupation of Tunisia”, “the 1913 Treaty of London”, and “1669 conquest of Crete.” These events were not considered as important as the other historical events.

In the research, the wars about history of the Turkish maritime were separated and examined into two categories ; victories and defeats and successes and failures . Accordingly, prospective teachers the first category, the category of success and victories in the selection of a total of 69 people on the history of the Turkish Maritime have chosen Front of Canakkale Naval battles as the most important event. This event was chosen as the most important event in all categories in the first place. According to teacher candidates, this war is the struggle for the extinction of Turkish nation or the struggle for existence of the Turkish nation. This war is relevant for both the Turkish nation and the entire world. Because of this war, World War I lasted longer and it led to the collapse of Tsarist Russia. Also got rid of the occupation in Istanbul. In this war, the Turkish military, fought against the advanced technology. In the category of defeats and failures, teacher candidates stated that the Indian Sea Voyages were very important because of political and economic reasons for the Ottomans. This shows the importance of the struggle for mastery of the oceans and geographical discoveries. History teacher candidates chose Montreux Straits Convention as the most important event on the chosen category of treaties. This event is the third in all events selected. Phase of this Article, the proportion of students on selecting the dominance of this contract to pass the Turkish straits, and were accepted as valid today an important protection. Based on history teacher candidates in this matter of the straits settlement agreement reached with the independence marred. They believe, with that agreement Turkey has an advantage for both a political and economic point of view .

Teacher candidates preferred ÇakaBey and his activities with the highest rate, in the category of scientific and technical developments. This event is also the second most important event with a historical perspective. According to history teacher candidates, the first beginnings are important from a historical perspective.

A lot of valuable work has been done on the history of the Turkish shipping. This needs to be reflected in the curriculum of history education and to the students. In this sense, the Turkish maritime history is thought to be useful to increase the teaching of pedagogical studies.